

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim ve Öğrenmelerinin Desteklenmesinde Pedagojik Dokümantasyonun Katkısının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi¹

Exploring the Contribution of Pedagogical Documentation to the Development and Learning of Young Children from Teacher Perspective²

Mehmet Buldu, UNICEF Türkiye, mbuldu@unicef.org.tr

Figen Şahin, Gazi Üniversitesi, figensahin@gazi.edu.tr

Arif Yılmaz, Hacettepe Üniversitesi, arif@hacettepe.edu.tr

Öz. Bu çalışmada bir öğrenme, öğretme ve değerlendirme aracı olan pedagojik dokümantasyonun erken çocukluk programlarında çocukların öğrenmesini anlama, destekleme ve geliştirmeyi ne derecede desteklediği öğretmen bakış açısından incelenmiştir. Olgubilim deseninde gerçekleştirilen geniş ölçekli bir araştırmanın parçası olan bu çalışmada öğretmenlerden bireysel görüşmeler yoluyla elde edilen veriler kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme tekniği kullanılan bu araştırmanın örneklemini, metropol bir şehirdeki dokuz okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan 22 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmanın bulguları bireysel, kişiler arası ve öğrenme süreçleriyle ilgili katkılar olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Bu temalar altında kendini değerli hissetme, sorumluluk alma, kendini ifade etme, dinleme, etkileşim, öğrenme sürecinde aktif katılım, öğrenmeye karşı ilgi ve motivasyon, öz-değerlendirme ve öğrenme farkındalığı kategorileri yer almaktadır. Sonuçlar ışığında pedagojik dokümantasyonun çocuklar açısından katkıları göz önüne alınarak sınıflarda uygulanmasının etkin olarak yapılabilmesi için öğrenme ortamlarının fiziksel ve sosyal olarak düzenlenmesi, sınıf-İçi ve dışı etkileşimlerin desteklenmesi, hizmet öncesi ve hizmet İçi eğitimlerle öğretmenlerin bu sürece yönelik pedagojik bilgi ve beceriler kazanmalarının sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Pedagojik Dokümantasyon, Öğrenme, Erken Çocukluk Eğitimi

Abstract. This study examined, from the perspectives of teachers, how well the pedagogical documentation—as a teaching, learning and assessment method and tool— contributed to the development and learning of young children in early childhood education programs. Being part of a larger phenomenological research initiative, this study used semi-structured teacher interviews. The data for this research was collected using a purposive sampling technique and the sample included 22 teachers working in nine early childhood institutions in a metropolitan city. Three main themes emerged from this study: contribution to 'individual' 'interpersonal' and 'learning processes.' Feeling valued, taking responsibility, express themselves, listening, active involvement in learning process, motivation and interest for learning, self-evaluation and learning awareness were the categories under these themes. The results of this study highlighted that physical and social learning environments should be arranged, in-class and out-of-class interactions should be supported as well as through pre-service and in-service trainings teachers need to be trained about pedagogical documentation principles and practices in order to implement it in early childhood classrooms effectively.

Keywords: Pedagogical Documentation, Learning, Early Childhood Education

¹ Bu çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenen SOBAG 113K560 numaralı proje kapsamında yürütülmüştür ve ilk versiyonu 4. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² This study was supported by The Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK) under the Grant No. 113K560 and early version of the study was presented at the 4th International Preschool Education Congress.

SUMMARY

Introduction

Pedagogical documentation, a Reggio Emilia approach inspired continuous and process-oriented teaching, learning and assessment method and tool that is gaining popularity among early childhood professionals, can be used to record interactions among children, between children and teachers and between teachers and families, and then use those recordings to improve teaching and learning processes in early childhood learning environments. The process of pedagogical documentation involves recording children's learning experiences, analyzing children's work products, and sharing these with the children through child portfolios, documentation panels, school/class newsletters and school/class web site (Buldu, 2010; Dahlberg, Moss & Pence, 2006; Kinney & Wharton, 2008; Rinaldi, 2001; Turner & Wilson, 2010). The contribution of pedagogical documentation to the field of early childhood education is well documented in the literature. In addition to the theoretical and conceptual papers (Dahlberg, Moss & Pence, 2006; Fyfe, 2012; Rinaldi, 2001) that outlines how it contributes to children's development and learning, there are quite a few empirical studies that portrays the benefits of pedagogical documentation for the children, teachers, and families (Alvestad & Sheridan, 2015; Bath, 2012; Buldu, 2010; Fleck, Leichtman, Pillemer, & Shanteler, 2013; MacDonald, 2007; Reynolds & Duff, 2015; Rintakorpi, Lipponen & Reunamo, 2014; Vallberg Roth & Mansson, 2011), it's effectiveness in teacher education programs, (Bowne, Cutler, DeBates, Gilkerson & Stremmel, 2010; Kline, 2008, Quinn & Schwartz, 2011) as a research (McLellan, 2010) and assessment method/tool (Buldu, 2010; MacDonald, 2007).

Literature related to the contribution of pedagogical documentation to children's development and learning is very limited in Turkey as its use in Turkey is quite new. Thus, aiming to explore the contributions of pedagogical documentation on children's development and learning from the perspective of teachers, this study is critical in a sense that it has the potential to outline how pedagogical documentation can be adapted to Turkish context and supports for Turkish children's development and learning.

Methodology

Outlining a part of the findings of a three-year larger phenomenological research project, the participants of the current study is consisted of 22 teachers from nine different early childhood settings. It employed a purposive sampling method. The data for the current study was collected through semi-structured interviews. Prior to the study a human subject approval was obtained from the ethical board of the university where one of the researchers is currently employed. The data collected was analyzed using inductive approach. It was analyzed in two phases, structured coding and axial coding (Saldana, 2016). In the first phase, the data was coded with structural coding, which is utilized by semi-structured data collecting tools and unveils the differences and similarities. The codes emerged were categorized in the second phase with axial coding, which unveils the relation between the codes and how and why that relation exists.

Findings

The analysis of the individual interviews yielded three main themes: contributions to individual development processes, contributions to inter- personal processes and contributions to learning processes. The major findings emerged from this study can be summarized as follows: The participant teachers expressed that pedagogical documentation supports children's individual development positively. Feeling valued and taking responsibility are the main categories emerged from the data analysis. Pedagogical documentation processes supported children's interpersonal skills including interaction, express themselves and listening.

Pedagogical documentation increased children's active involvement in learning process, motivation for learning, self-evaluation and learning awareness.

Discussion and Conclusion

This study shows that pedagogical documentation is an effective tool for understanding, supporting and elaborating children's learning in early childhood settings. From the perspectives of teachers, pedagogical documentation, also, supports children to create a learner community in terms of providing sharing-based contexts. In order to implement pedagogical documentation practices successfully, teacher competencies, well-equipped learning settings, communication among teachers, and between, teachers-families/society are the main focus areas taken into consideration. Further studies, with larger samples and covering different contexts, are needed to better portray effects of pedagogical documentation on children's development and learning.

GİRİŞ

Gelişen ve değişen toplumsal şartlar ve teknolojik ilerlemeler her alanda olduğu gibi okul öncesi eğitimde de günümüzde sıkça ve yaygın olarak kullanılan pedagojik yaklaşımların tekrar gözden geçirilmesine ve uygulanacağı ülkedeki kültürel ortamlara, ihtiyaçlara ve eğitim dinamiklerine göre uyarlanarak kullanılmaya devam edilmesine olanak sağlamaktadır. Esnek bir yapı sunan eğitim öğretim model ve yaklaşımları da farklı ülkelerde uyarlanabilmektedir. Reggio Emilia yaklaşımı dünyada popülerliği artan bir okul öncesi eğitim yaklaşımıdır (Thornton ve Brunton, 2009). Kaynağını Reggio Emilia yaklaşımından alan pedagojik dokümantasyon ise dünyanın farklı bölgelerinde ilgi odağı hâline gelmiştir (Emilson ve Samuelsson, 2014; Grieshaber ve Hatch, 2003; Goldhaber ve Smith, 1997; Kline, 2008; Knauf, 2015; Rinaldi, 2001; Rintakorpi, Ripponen ve Reunamo, 2014). Katz ve Chard (1996)'a göre, Reggio Emilia yaklaşımının okul öncesi eğitimine ve bu alandaki uygulamalara en önemli katkılarından biri, çocukların öğrenme deneyimlerinin belgelenmesinin günlük akışın bir parçası hâline getirilmesidir.

Reggio Emilia yaklaşımına göre her çocuk kendi bilgisini yapılandırmada eksen karakterdir (başrol oyuncusudur); çocuklar, öğretmenler, aileler, toplumun bireyleri eğitimin ortak paydaşlarıdır; her çocuk kendini farklı dille (kelimeler, hareketler, çizim, boyama, oyun, müzik, vs.) daha iyi ifade eder. Bu yaklaşıma göre öğrenme ortamları çocuklar için üçüncü bir öğretmen vazifesi görür, dolayısıyla bu yaklaşımın benimsendiği okullarda çocuklar için zengin öğrenme ortamları oluşturulur. Eğitim materyali ve kaynakları ve sosyal etkileşim açısından zengin ortamlar sunulan bu yaklaşımda, çocukların ortaya koyduğu ürünler ve onların çevresiyle olan etkileşimleri, farklı değerlendirme araçlarıyla kayıt altına alınır (Cadwell, 1997).

Pedagojik dokümantasyon süreci, okul öncesi dönemi çocuklarının farklı öğrenme ortamlarında öğretmenleriyle, aile bireyleriyle ve akranlarıyla olan etkileşimlerinin ve ortaya koydukları ürünlerin öğretmen tarafından yorumlarla birlikte kaydedilmesi ve muhafaza edilmesi, elde edilen verilerin analiz edilmesi, öğrenilen kavram ve olguların gün içerisinde veya sonunda çocuklar tarafından paylaşılmasını içerir. Bu paylaşımlar sırasında öğretmenin çocuklara ve çocukların birbirlerine dönütler vermesi, bütün bu öğrenme ürünlerinin öğretmenler arası diyalog ve toplantılarla paylaşılması esastır. Bütün bu süreçler dikkate alındığında, pedagojik dokümantasyon, çocukların ortaya koyduğu ürünlerin duvar panelleri, ürün dosyaları, sınıf veya okul web sayfaları ve dergileri aracılığıyla aileler ve okulun diğer paydaşları ile paylaşılması ve onlardan dönütler alınması gibi uzun bir süreci kapsayan sürekli, süreç odaklı ve öğrenme ve öğretimi destekleme ve geliştirmeyi hedefleyen bir öğrenme, öğretme ve değerlendirme yöntemi ve aracı olarak tanımlanabilir (Buldu, 2010; Dahlberg, Moss ve Pence, 2006; Kinney ve Wharton, 2008; Rinaldi, 2001; Turner ve Wilson, 2010).

Pedagojik dokümantasyon iki ana ögeden oluşur; bunlar, öğrenme/öğretme süreci ve içeriktir. İçerik olarak ele alınan öge, öğrenme ortamında gerçekleşen olayları kapsar. Süreç çocukların, ailelerin ve öğretmenlerin deneyimlerini paylaştığı, dokümantasyon uygulamalarına katıldıkları, kısaca kayıt altına alma döngüsünün gerçekleştiği bir süreci kapsamaktadır (Dahlberg ve diğerleri, 2006). Fyfe (2012, s. 274) dokümantasyonu "öğretmen ve çocukların önceki deneyimlerini yansıttıkları, birbirlerinin fikirlerini, ortaya koydukları varsayımlarını, içgörülerini ve anlayışlarını dinledikleri ve öğrenmenin nasıl gerçekleşeceği üzerinde karar verdikleri bir araç" olarak ele almaktadır. Rinaldi (2012) dokümantasyonu yalnızca öğrenme deneyimlerinin bir arşivi olarak değil, aynı zamanda öğrenme ve öğretme sırasında gerçekleştirilen gözlem ve yorumlamayı da içeren bir süreç olarak değerlendirmektedir. Çocukların gelişimsel ve bireysel özellikleri, öğrenme/öğretme süreçlerinde ele alınan odak noktaları, kavram ve konular dokümantasyonun içeriğini belirler; bazı durumlarda bu bir resim ve onun açıklaması olarak yer alırken bazı durumlarda bütün bir süreci içeren fotoğraflama, iki ve üç boyutlu çalışmalar ve yazıları da içerebilir (Fraser & Gestwicki, 2002). Pedagojik dokümantasyon sürecinde paylaşımlar için seçilen araçlar öğretmenin yaratıcılığı dâhilinde çeşitlilik gösterebilmektedir (örneğin; paneller, bültenler, portfolyolar ve sınıf gazeteleri) (Seitz, 2008).

Dokümantasyon, öğrenme süreçlerini görünür kılar (Dahlberg, 2012; Fraser ve Gestwicki, 2002; Katz ve Chard, 1996; Kinney ve Wharton, 2008; Rinaldi, 2001) ve bu sayede çocukların gelişim ve öğrenmeleri hakkında daha detaylı bilgi elde edilir. Rinaldi (2001) dinleme pedagojisi

üzerindeki söylemlerinde dokümantasyonun öğrenmeyi görünür kılmadaki rolünü şu şekilde ifade etmektedir:

Öğrenme sürecinde (süreç esnasında ve sonrasında) çocuğun ve grubun kendilerini dışsal bir bakış açısından gözlemele olasılığına sahip olmalarının yanı sıra dinleme ve başkaları tarafından dinlenme, dokümantasyonun birincil görevlerinden biridir (grubun ve bireylerin öğrenme yollarını görünür kılan ve ifade eden belgeler üretme). (s. 83)

Dokümantasyon esnasındaki paylaşımlar sırasında çocuklar etkin bir şekilde katılım sağlarlar ve birbirlerinden öğrenme imkânlarına sahip olabilirler (Katz ve Chard, 1996). Rinaldi (1998)'ye göre dokümantasyon çocukların "kendi süreçlerini tekrar etmeleri, doğruları ve uzlaşma noktalarını yakalamaları ve kendilerini düzeltme fırsatı sunarak hafızalarını desteklemektir" (s.122).

Alanyazın incelendiğinde pedagojik dokümantasyonun farklı açılardan incelendiği görülmektedir. Bunlar arasında pedagojik dokümantasyonun çocuk, öğretmen ve aileler açısından yararına odaklanan çalışmalar (Alvestad ve Sheridan, 2015; Bath, 2012; Buldu, 2010; Fleck ve ark., 2013; MacDonald, 2007; Reynolds ve Duff, 2016; Rintakorpi, Lipponen ve Reunamo, 2014; Vallberg Roth ve Mansson, 2011), pedagojik dokümantasyonun öğretmen eğitimi programlarındaki etkililiğini inceleyen çalışmalar (Bowne, Cutler, DeBates, Gilkerson ve Stremmel, 2010; Kline, 2008, Quinn ve Schwartz, 2011), bir araştırma yöntemi olarak (McLellan, 2010) ve bir değerlendirme yöntemi olarak (Buldu, 2010; MacDonald, 2007) pedagojik dokümantasyonu inceleyen çalışmalar bulunmaktadır.

Alanyazındaki çalışmalar (Buldu, 2010; Fleck ve ark., 2013) incelendiğinde pedagojik dokümantasyon sürecinin çocukların öğrenme ve gelişimlerini farklı şekillerde desteklediği görülmektedir. Fleck ve ark. (2013) anaokulu ve ana sınıflarına devam eden 63 çocuğun katılımıyla gerçekleştirdikleri deneysel çalışmalarında dokümantasyon grubunda çocukların dokümantasyon grubunda yer almayan diğer iki gruptaki çocuklara göre üzerinde çalışma yapılan konularla ilgili daha fazla konuşma yaptıklarını saptamışlardır. Ayrıca dokümantasyon grubundaki çocukların çalışma kâğıdı grubundaki çocuklarla birlikte hiç hatırlatma yapılmayan gruba göre hatırlama düzeylerinin daha iyi olduğu sonucuna varmışlardır. Pedagojik dokümantasyonun 5-6 yaşlarındaki altı çocuğun öğrenmelerine katkılarını odaklanan nitel bir çalışmada McLellan (2010), pedagojik dokümantasyonu araştırma metodu olarak kullanmış ve dokümantasyon sayesinde çocukların matematiksel fikirlerini anlamanın mümkün olduğunu vurgulamıştır. Buldu (2010) 6 anaokulu öğretmeni, 141 çocuk ve 67 ailenin katılımıyla BAE'de gerçekleştirdiği ve kuram oluşturma yöntemini kullandığı çalışmasında biçimlendirici değerlendirme tekniği olarak pedagojik dokümantasyonun öğretim için bilgi ve geridönüt kaynağı vazifesi gördüğünü, öğretmenler arası iş birliği geliştirilmesine neden olduğunu, öğretmen ve aile iletişimini artırdığını, öğrenmeyi geliştirme potansiyeline sahip olduğunu, çocukların katılımını, motivasyonunu ve ilgisini artırdığını ve ailelere çocuklarının öğrenmeleri konusunda farkındalık sağladığını ortaya koymuştur.

Küçük Çocukların Eğitimi Ulusal Derneği (National Association for the Education of Young Children- NAEYC) (2009) "çocuklar için etkili öğretimin, her bir çocuğun kendine özgü niteliklerinin, güçlü yönlerinin ve ihtiyaçlarının dikkatli bir şekilde, değeri bilinerek ve sistematik gözlemi ve dokümantasyonu ile başladığını (s. 13)" ifade etmektedir. Yine Bredekamp (2014)'e göre erken çocukluk eğitiminde amaçlı ve etkili öğretimin gerekliliklerinden biri çocuğun gözlenmesi, tanınması, gelişim ve öğrenmesinin takip edilmesi, kayıt altına alınması, elde edilenler doğrultusunda planlamalar yapılması ve bunun bir süreklilik arz etmesidir. Bu bağlamda dokümantasyon öğretmenin çocuğu etkili bir şekilde dinlemesi, öğrenmesini desteklemesi ve eğitim süreçlerinin devamlılığını sağlaması için kullanılan güçlü bir yöntemdir (Rinaldi, 1998). NAEYC (2009)'a göre erken çocukluk döneminde çocukların gelişim ve öğrenmesinde aktif rol alan öğretmenlerin bilgi, beceri ve eğilimler açısından donanımlı olmaları gerekmektedir. Özellikle öğretmenlerin öğrenme ve öğretme konusunda inançları bilişsel filtreler olarak işlev görmekte ve inançları onların uygulamalarını etkileyebilmektedir (Pajares, 1992). Ülkemizde pedagojik dokümantasyon kullanımı yeni bir olgu olup hem pedagojik dokümantasyon

uygulamalarına hem de araştırmalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Pedagojik dokümantasyonun öğretmenler tarafından etkililiğinin farkındalığı bu anlamda önem teşkil etmektedir.

Alanyazın incelendiğinde pedagojik dokümantasyonun çocukların öğrenme ve gelişimlerdeki katkısı üzerine yapılan çalışmaların (örneğin Fleck ve ark., 2013; McLellan, 2010) sınırlı kaldığı gözlenmektedir. İncelenen çalışmalara bakıldığında pedagojik dokümantasyonun farklı yaş grupları, öğretmen grupları ve farklı yöntemler kullanılarak ele alındığı farklı bağımlarda gerçekleştirilmiş çalışmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu çalışmanın alana katkısı diğer çalışmalardan farklı olarak bahsedilen gelişim ve öğrenme katkısının çalışmaya katılan öğretmenler tarafından bir yıla yayılan bir sürede takip edilmiş olmasıdır. Ayrıca, bu çalışmada, öğretmenlere pedagojik dokümantasyon uygulamaları sırasında ihtiyaç temelli profesyonel destekler sağlanmıştır.

Bu çalışmada pedagojik dokümantasyonu eğitim öğretim uygulamaları sırasında uzun süre deneyimleyen öğretmenlerin pedagojik dokümantasyonun okul öncesi dönem çocuklarının öğrenme ve gelişimlerinin desteklenmesinde sağladığı katkılar, pedagojik dokümantasyonu eğitim öğretim uygulamalarında deneyimleyen öğretmenlerin kendi bakış açılarıyla irdelenmiştir.

YÖNTEM

Bu alışma, dokuz okulda (ikisi özel anaokulu, biri ilkokula bağlı ana sınıfı, üçü kuruma bağlı anaokulu ve diğer üçü de bağımsız anaokulu) 24 öğretmen (ana dili Türkçe olan 22, İngilizce olan 2 öğretmen) ve 231 ocuk ve ailelerin katılımıyla 3 yıl süren olgubilim deseni içerisinde gerçekleştirilen geniş ölçekli bir projenin parçasıdır. Olgubilim alışmaları bireylerin bakış açısından dünyayı anlamlandırdıkları (Taylor, Bogdan, DeVault, 2015) ve bu deneyimlerin yapısının veya özünün belirlenmeye çalışıldığı (Merriam, 2009) araştırmalardır. Bu çalışmada ise amaç, görüşmeler yoluyla pedagojik dokümantasyon uygulamalarını uzun süre deneyimleyen ve bunu anlamlandırmaya çalışan öğretmenlerin bakış açılarından çocukların gelişim ve öğrenmelerinin pedagojik dokümantasyon uygulamaları ile ne derece desteklenebildiğini incelemektir.

Yukarıda bahsi geçen proje kapsamında katılımcı öğretmenlere muhtelif aralıklarla ihtiyaç temelinde bir okul takvimi sürecinde dört kez olmak üzere pedagojik dokümantasyonun felsefesi, araçları ve ortamlarına yönelik olarak eğitimler verilmiştir. Öğretmenlerin sınıflarında düzenli aralıklarla (3-4 haftalık aralıklarla) tam gün süreli (tam gün eğitimin olduğu okullarda tam gün, yarım gün eğitim olan okullarda yarım günlük) gözlemler gerçekleştirilmiş ve gözlemler video kayıt araçlarıyla kayıt altına alınmıştır. Süreç içerisinde öğretmenler pedagojik dokümantasyon uygulamaları kapsamında paneller, ocuk portfolyoları, bültenler oluşturmuşlardır. Öğretmenlere destek kapsamında video temelli ve yüz yüze mesleki gelişimlerini sağlamaya yönelik dönütler verilmiştir. Bütün bu süreç ve işlemler, çalışmaya katılan öğretmenlerin pedagojik dokümantasyonun çocukların gelişim ve öğrenmesini değerlendirirken öğretmen görüşleri için veri kaynağı teşkil etmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın katılımcılarını proje kapsamında süreçte yer alan 24 öğretmenden yalnızca 22 tanesi oluşturmuştur. Bu çalışmada, "*zengin bilgi içeren durumların*" seçilmesinin ön planda tutulduğu amaçlı örnekleme yöntemi (Patton, 2014, s.46) kullanılmıştır. Patton (2014) küçük örneklemlerde çeşitliliğe ulaşmanın bir sorun olduğunu ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitleme yöntemiyle ortamların veya olgunun bu farklılıklarının bir araya getirilerek ortak yönlerinin bulunması adına önemli olduğunu belirtmektedir. Sözü geçen çeşitliliği sağlamak amacıyla bu çalışmada farklı okul türlerinde çalışan, farklı eğitim geçmişleri ve çalışma deneyimleri olan, farklı yaş gruplarıyla çalışan öğretmenler seçilmesine özen gösterilmiştir. Bu bağlamda, çalışmada yer alan 22 okul öncesi öğretmenin yaş aralığı 23 ile 52 arasında değişmektedir (M = 31.77). Bu öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri aralığı ise 1 ile 29 yıl (M = 9) olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin dördü meslek liselerinin ocuk gelişimi bölümlerinden mezun olmuş, 18'si ise üniversitelerin Okul Öncesi Öğretmenliği veya ocuk Gelişimi

Bölümlerinden mezun olmuştur. Projeye katılan öğretmenlerden ikisi okul öncesi eğitim alanında lisans üstü eğitimlerine devam etmektedir. Öğretmenlerden ikisi 36-48 ay, sekizi 48-60 ay, 10'u 60-72 ay ve ikisi karma yaş grubu sınıflarında görev yapmaktadır.

Veri Toplama

Araştırma verileri bir okul takvimini kapsayan bir süreçte toplanmıştır. Veri toplama sürecine başlamadan önce ihtiyaç duyulan Etik Kurul onayı ve proje uygulama izni ilgili mercilerden alınmıştır. Proje kapsamında çalışmaya katılan öğretmenlerden ve çocukların ailelerinden de gerekli gönüllü katılım teyidi sağlanmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerden toplanan verilere ilişkin bulgular yer almaktadır.

Bu çalışmada veriler öğretmenlerin gözlemlerini yansıttığı yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler (Christensen, Johnson ve Turner, 2015; Merriam, 2009) aracılığıyla toplanmıştır. Öğretmenlerin pedagojik dokümantasyon sürecinde gerçekleştirdikleri uygulamaların çocukların öğrenme ve gelişim süreçlerinin desteklenmesindeki katkısını tespit etmek için seçilen yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerde açık uçlu sorular kullanılmış olup bu sorular katılımcıların algıladıkları dünyayı kendi bakış açılarından yansıtma olanağı sağlamıştır (Merriam, 2009). Bu çalışmanın verilerinin elde edildiği odak sorular ("Pedagojik dokümantasyon kullanımı hakkındaki genel düşünceleriniz nelerdir?", ve "Pedagojik dokümantasyon kullanımı sınıfınızdaki çocukların öğrenme süreçlerini nasıl etkiledi?" vb.) projenin önerisi sürecinde hazırlanmış ve alandan üç uzmanın görüşüne sunulmuştur. Proje ekibi tarafından gerekli değişiklikler yapılmıştır. Görüşmeler katılımcıların uygun olduğu zamanlarda gerçekleştirilmiş, dijital ses cihazlarıyla kaydedilmiş, mülakat sırasında notlar da tutulmuştur. Bireysel mülakat süreleri 9 ila 34 dakika arasında değişirken, toplamda yaklaşık 442 dakikalık bireysel mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakat transkriptlerinden 114 sayfalık bir metin oluşturulmuştur. Tüm mülakatlar üç araştırmacı tarafından analiz edilmiştir.

Veri Analizi

Çalışmanın veri analizleri için sürekli karşılaştırmalı veri analizi yöntemine dayalı tümevarımsal bir yaklaşım izlenmiştir (Strauss ve Corbin, 1998). Araştırmada kullanılan bu tümevarımsal yaklaşım, araştırmacıların bütün verileri derinlemesine incelemelerine, verileri birbirleri ile karşılaştırmalarına bütün ana temaları içeren bir veri kümesi (Creswell, 2013; Patton, 1990) oluşturmalarına kadar devam etmiştir. Tümevarımsal yaklaşımın kullanıldığı veri analizinde örüntüler, temalar ve kategoriler önceden belirlenmiş kavramlar çerçevesinde değil, verinin analizi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Denzin, 1978; Strauss ve Corbin, 1998).

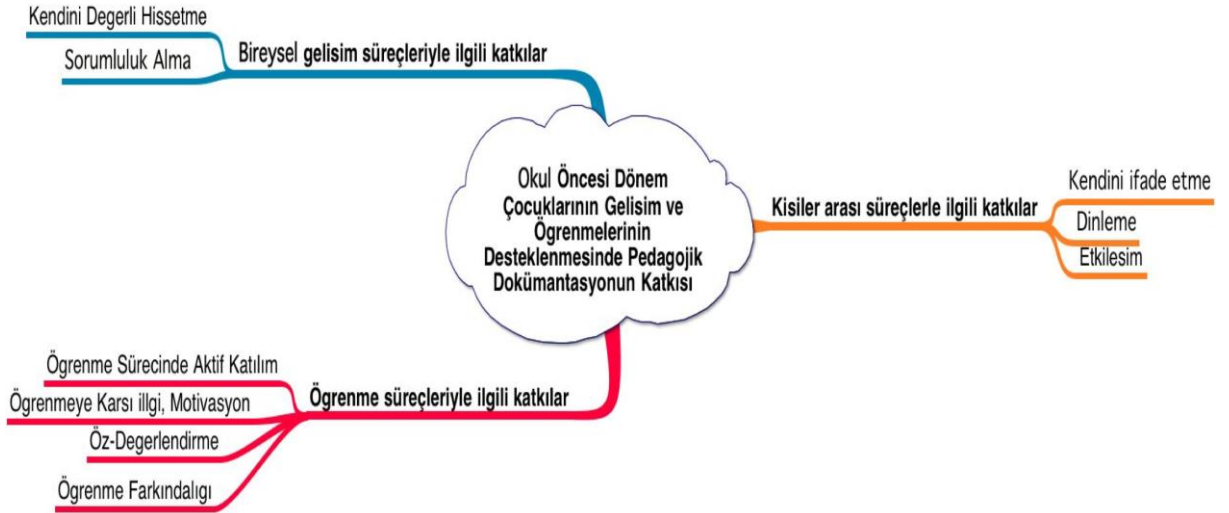
Veri analizi sürecinde Creswell (2005) tarafından önerilen adımlar takip edilmiştir. Veri analizi aşamasının ilk bölümünde görüşme verileri organize edilmiş ve çözümlemesi yapılmıştır. Çözümlemesi yapılan veriler daha sonra araştırmacılar tarafından incelenmiş, tekrar edilen ve analizde kullanılmayan kısımlar çıkarılarak düzenleme yapılmıştır. Analiz sırasında görüşme tekniğiyle elde edilen yoğun miktardaki sözcüklerin anlamlandırılması gereklilik göstermiştir. Her nitel araştırmada olduğu gibi bu çalışmada da veri analizinin özünü bu sözcüklerin tanımlanması, sınıflandırması ve birbiri arasındaki bağlantıların ortaya konması oluşturmaktadır (Dey, 1993).

Kodlama süreci yapısal kodlama (structured coding) ve aksiyal kodlama (axial coding) olmak üzere iki turda analiz edilmiştir (Saldana, 2016). İlk turda veriler, yarı yapılandırılmış veri toplama araçlarının kullanıldığı ve ortak noktalarla farklılıkların ortaya konulduğu durumlarda kullanılan yapısal kodlama yoluyla kodlanmıştır. Bu süreçte araştırmacılar görüşme çözümlemelerini okuyarak ayrı ayrı ön kodlar belirlemişlerdir. Daha sonra araştırmacılar biraraya gelerek kod listesi oluşturmuşlardır. İkinci turda, elde edilen kodların birbiriyle nasıl bir ilişki içinde olduğu ve bu ilişkinin nasıl ve niçin gerçekleştiği üzerinde durulmuş ve yeniden kodlanarak aksiyal kodlama aracılığı ile kategoriler oluşturulmuştur. Tekrar gerçekleştirilen bir oturumda bu kodlar yine karşılaştırılmış ve kategoriler hâline getirilmiştir. Ortaya çıkan kategoriler, daha kapsayıcı temalar altında birleştirilmiş ve araştırmada yanıt aranan soruyla ilişkilendirilerek ortaya çıkan verinin anlamlandırması yapılmış, böylece araştırmacılar tarafından analiz süreci tamamlanmıştır.

Bu çalışmada güvenilirliği ve inanılabilirliği sağlamak için Lincoln ve Guba (1985) ve Merriam (2009) tarafından önerilen akran sorgulaması ve araştırmacı çeşitlemesi stratejileri kullanılmıştır. Nicel araştırmalardaki puanlayıcılar arası güvenilirliğe benzer olan (Creswell, 2013) akran sorgulaması (peer debriefing) sürecinde verilerin analizinde ortaya çıkan kodlar, kategoriler ve temalar bir alan uzmanı tarafından tekrar gözden geçirilmiş, alınan dönütler neticesinde düzeltmeler yapılmıştır. Araştırmanın veri toplama ve analizinde birden fazla araştırmacının süreç içerisinde yer almış olması verilerin güvenilirliği ve geçerliliği açısından önem arz etmiştir. Söz konusu proje sürecinde üç araştırmacı haftalık proje toplantılarında görüş ve fikirlerini birbirleri ile sürekli olarak paylaşmışlardır. Ayrıca analiz sonuçlarının güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmak amacıyla veriler katılımcılarla paylaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin aktarılabilirliğini desteklemek amacıyla ise Lincoln ve Guba (1985) tarafından önerilen zengin betimlemelere yer vermeye çalışılmıştır. Özellikle katılımcıların deneyimleri hakkındaki görüşleri detaylı bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Pedagojik dokümantasyona ilişkin olarak katılımcı öğretmenlerle yapılan bireysel görüşmelerinin analizlerinden ortaya çıkan bulgular, üç ana tema ve dokuz kategori altında toplanmıştır. Tema ve kategoriler Şekil 1’de verilmektedir.

Şekil 1. Pedagojik dokümantasyonun çocukların gelişim ve öğrenmesine katkılarına ilişkin tema ve kategoriler

Bireysel Gelişim Süreçleriyle İlgili Katkılar

Katılımcı öğretmenler, pedagojik dokümantasyon uygulamalarının çocukların bireysel gelişim ile ilgili durumlarda olumlu yönde desteklediğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda Şekil 1’de görüldüğü gibi kendini değerli hissetme ve sorumluluk alma, verilerden ortaya çıkan kategorilerdir.

Kendini değerli hissetme

Bu çalışmada dikkat çeken bir bulgu, öğretmenlerin pedagojik dokümantasyon uygulamaları ile çocukların kendilerine değer verildiğini ve önemsendiğini hissetmeye başladığını belirtmeleri olmuştur. Çocukların fotoğraflarının çekilmesi, ifadelerinin not edilmesi, öğretmenlerin çocukları daha etkin dinlemeye başlamaları; öğretmenler tarafından çocukların önemsendiklerini hissetmesi şeklinde yorumlanmıştır. Bu durumlar aşağıdaki ifadelerde verilmektedir:

"Genel olarak soru cevap yaparken, beyin fırtınası yaparken çember saatinde sürekli not ediyorduk. Yani, not ederken, parmak kaldırıp 'öğretmenim ben de şunu söylüyorum bunu da yazar mısın?' diyerek içine dahil olmak istiyorlardı. Heveslendiler. Heveslendikleri için hepsi aktif oldu." (Ö5)

"...Mesela, çıkıp tahta (önünde)... arkadaşlarının önünde yaptıklarını kendi(leri) değerlendirdi. Onların sosyal açıdan ön plana geçmelerini sağladı aslında. Yani, benlik duygularını geliştirmelerine, özgüven oluşmasına ve arkadaşları tarafından kabul görmelerini de (katkı) sağladı." (Ö9)

"Öğrenme süreçlerinde de tabii ki fotoğrafları gördükleri zaman öğretmenim beni gerçekten önemsiyor, benim yaptıklarımı görüyor, beni fotoğraflandırıyor diye hem o çalışmalardaki gayretleri arttı." (Ö14)

Benzer şekilde öğretmenler ifadelerinde, kendisine değer verildiğini hisseden çocukların öğrenme sürecine daha çok katılmaya başladıklarını, çocukların öğrenmeye karşı ilgilerinin arttığını bildirmişlerdir. Pedagojik dokümantasyon ile çocuk ürün ve fotoğraflarına hem öğrenme ortamlarında hem de paylaşım saatlerinde yer verilmesi de öğretmenler tarafından dile getirilen, çocukların önemsendiklerini düşünmeye sevk eden bir diğer önemli ayrıntıdır. Pedagojik dokümantasyon ile gerçekleşen fikir ve ürün paylaşımının, çocukları daha fazla katılıma teşvik ettiği, çocukların arkadaşlarından veya öğretmenlerinden kendi öğrenme süreçleri ve ortaya koydukları ürünler hakkında tasdik ve takdir toplama ihtiyacı duymaya başladığı ile ilgili olarak bir öğretmen şu ifadeyi paylaşmıştır:

"Hoşlarına gidiyor artık önemsendiklerini mi hissediyorlar çıkıyorlar kendilerini bir anlatıcı gibi hissediyorlar. Aynı şeyleri yapıyoruz yıllardır ama mesela çocuk kâğıdını alıp sandalyeye çıkıyordu en fazla işte mikrofon veriyorduk o şövale önünde anlatmak sanki onlara daha iyi geliyor." (Ö22)

Sorumluluk alma

Pedagojik dokümantasyonun çocuklara sağladığı katkı öğretmen bakış açısından incelendiğinde dikkat çeken bir diğer bulgu da öğretmenlerin pedagojik dokümantasyon uygulamaları ile öğrenme sürecinin aktif bir parçası olan çocuklarda sorumluluk duygusunun arttığını ifade etmiş olmalarıdır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden bazıları bu katkı ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

"... çoğu işi çocuklara yaptırmaya çalıştık. Ashında burada çocukların sorumluluğu arttı bu güzel bir şey, ... çocuklar daha sorumlu davrandılar." (Ö9)

"Onlara sorumluluk verip kendilerini bir grubun önünde daha rahat ifade etmelerini sağlama ve o (sosyal) becerileri geliştirmek adına yaptık bunları." (Ö7)

"... şövalenin çok faydası oldu. İşte kendi resmini götürüp takıyor, (bunu) büyük sorumluluk (gibi) hissediyor. Götürüp resmi takıyor ve "resmi taktım öğretmenim" diyor." (Ö22)

"...Onlara küçük sorumluluklar vermeye başladım. Kimisi fotoğraf çekiyordu, kimisi o fotoğrafı yorumluyordu." (Ö3)

Kişiler Arası Süreçlerle İlgili Katkılar

Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular, öğretmenlerin pedagojik dokümantasyon süreçlerinin çocukların kişiler arası süreçlerinde değişimler sağladığına yönelik düşüncelerini ortaya koymuştur. Bu katkılara ilişkin görüşler Şekil 1'de etkileşim, kendini ifade etme ve dinleme kategorileri olarak sunulmuştur.

Etkileşim

Pedagojik dokümantasyon uygulamaları okul öncesi öğrenme ortamlarının yoğun ve sürekli iletişim ve etkileşimlerin yaşandığı ortamlar şekline dönüşmesine katkı sağlamaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenler, etkileşim açısından çocuklarda gerçekleşen değişim ve gelişimi farklı şekillerde ifade etmişlerdir: Örneğin:

"... (öğrenme) ortamında çocukların birbirleri ile etkileşimleri çok fazla oluyor. Birbirleri ile sürekli arkadaşlık yapan çocuklarımız var, bir de arada birbirleri ile oynayan çocuklarımız var; ama, öyle bir durum oldu ki ... az etkileşimde bulunan çocuklar bile birbirlerine soru sormaya başladılar." (Ö3)

"... Sınıf içi etkileşimde (çocuklar) birbirlerinin farkına vardılar. ... (pedagojik dokümantasyon) öğretim sürecinde etkin dinleme konusunda çocukları destekledi." (Ö5)

"... Kendi aralarında bir problemi tartışırken biri fikrini söylüyor, diğeri onun fikrine karşılık başka bir yorum yapıyor, diğeri başka bir yorum yapıyor. Tamamen iş birliğine dayalı sohbetlerden bahsediyorum. ... olumlu (bir) gelişme bu." (Ö20)

"Küçük grup çalışmasına pd sayesinde daha çok önem vermeye başladık, böylece sınıfta çocuklar arası etkileşim gerçekten arttı." (Ö14)

Katılımcı öğretmenler çocukların dokümantasyon sürecinde birbirlerine daha fazla soru sorduklarını ve bu şekilde birbirleriyle daha fazla etkileşim içinde olduklarını ifade etmişlerdir. Bu öğretmenlerden biri sınıfında gerçekleşen etkileşimleri şu örnekle ifade etmektedir:

".. Çocukların birbirlerine soru sormasını teşvik etti. Yine gün sonundaki değerlendirme zamanında işte çocuklar birbirlerine kendi ürünlerini anlatırken ya da işte panellerde kendi fotoğraflarını görüp anlatırken, çocuklar birdenbire benim yönlendirmem olmadan, ... birbirlerine 'onu neden öyle yaptın,' 'bu niye burada,' 'onu nasıl yaptın,' 'bana da gösterir misin,' gibi sorular sorduklarına şahit oldum." (Ö21)

Aynı şekilde bir öğretmen çocukların birbirleriyle etkileşimlerinde dikkatini çeken unsurlardan birini şu şekilde ifade etmiştir: "... Çok fazla birbirleriyle sohbet ediyorlar. Birbirlerine daha çok sorular soruyorlar " (Ö18).

Kendini ifade etme

Pedagojik dokümantasyonun uygulandığı ortamlarda çocukların kendilerini farklı sembolik yollarla (çizim, drama, oyun, müzik, sanat vb.) ifade edişleri, fikirleri, düşünceleri ve duyguları görseller ve kanıtlar yoluyla ortaya konularak herkes tarafından görünür kılınmakta ve öğrenme ortamlarında çocuklar ve diğer paydaşlarla paylaşılmaktadır. Pedagojik dokümantasyon uygulamalarının okul öncesi öğrenme ortamlarında çocukların kendilerini yaratıcı yollarla ifade etmelerine, duygu ve düşüncelerini daha rahat bir şekilde ifade etmelerine katkı sağlaması öğretmenler tarafından bildirilen katkılar arasındadır. Çalışmaya katılan öğretmenler pedagojik dokümantasyonun çocukların kendini ifade etmeye katkısı hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

"...Öbür türlü de çıkıp bir şeyler anlatabilir ama görsel bir şey (ile), yaptığı bir etkinlikle anlatması onun işini de kolaylaştırdı, çocuğun kendini ifade etmesini kolaylaştırdı." (Ö9)

"Çocukların biraz daha kendini daha rahat hani ifade ettiklerini ve farklı durumlarda farklı tepkilerini gördüm ... Pano hazırladık kendi resimlerimizle ilgili. Kendilerinin işte resim çıktıklarına nasıl göründüklerine baktılar. Birbirleriyle fikir alışverişinde bulundular. Çok ilgi çekici konuşmalar geçti aralarında ... bu noktadan da hareketle çocuklar daha rahat kendilerini ifade edebiliyorlar." (Ö10)

"Bu şövaleleri kullanmıyorduk. Panoları kullanmıyorduk. Daha farklı yani daha farklı etkinlikler yapıyorduk ama bunlarla çocuklar kendilerini daha güzel ifade ettiler... görsel bir şeyin üzerine konuşmak çocukta daha etkili oluyor. Yani çocuk gördüğü bir şeyi, yaşadığı bir şeyi resimde yorumlaması daha farklı oluyor." (Ö6)

Pedagojik dokümantasyon uygulamalarının çocukların kendini anlatma eğilimlerini artırdığını bir öğretmen (Ö22) "Bir resim görseler hemen anlatmak için parmak kaldırıyorlar" şeklinde ifade ederken; diğer bir öğretmen (Ö21) "İşte bizde kalkalım, bizde anlatalım. Bende bitireyim, bende arkadaşlarımla bunu paylaşabileyim" şeklinde ifade etmiştir.

Dinleme

Katılımcılar pedagojik dokümantasyonun ayrıca çocukların dinleme becerilerinin gelişmesine destek olduğunu gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Özellikle panel, portofolyo ve sövale paylaşımları sırasında çocukların birbirlerini dinleme konusunda gelişme gösterdikleri vurgulanmıştır. Öğretmenlerin dinlemenin desteklenmesine yönelik ifadeleri şu şekildedir:

"Birbirlerini dinleme yönünde; yani, 'bu arkadaşım ne diyor, ben de o zaman cevap vereyim, ben de o zaman şu şekilde cevap vereyim' diyerek birbirlerini de dinlemeleri konusunda destekledi aslında." (Ö5)

"Bir şeye başlıyorduk hevesimiz kırılıyordu çocuklar dinlemiyor sonuca götüremiyorduk hiçbir şeyi. Sonra yavaş yavaş oturmaya başladı. Şimdi onlar da dikkat toplama becerileri gelişmeye başladı. Dinlemeye başladılar birbirlerini. Artık birisi çıktığı zaman daha rahat dinleyebiliyorlar. Öyle değişik bir şey gördüklerinde sorabiliyorlar. Eskiden görse de umursamıyordu" (Ö22)

"Kimisi fotoğraf çekiyordu, kimisi o fotoğrafı yorumluyordu. Birbirlerini bekleme, dinleme, sıra alma gibi artılar kazandı çocuklarımız" (Ö3)

Öğrenme Süreçleri ile İlgili Değişimler

Öğretmen bakış açısından ele alındığında pedagojik dokümantasyon uygulamalarının çocukların gelişim ve öğrenmelerine bir diğer katkısının öğrenme ile ilgili süreçler açısından gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenler pedagojik dokümantasyonun çocukların öğrenme süreçlerine katılımlarını; öğrenmeye karşı ilgi, merak, tutum ve motivasyonlarını artırdığını; özdeğerlendirme ve akran değerlendirmesi yapma becerilerini artırdığını; öğrenme farkındalıklarına olumlu yönde katkılar sağladığını belirtmişlerdir (Bkz. Şekil 1).

Öğrenme sürecinde aktif katılım

Pedagojik dokümantasyon süreci sırasında çocuklar öğrendiklerini birbirleriyle paylaşmış ve başkalarından öğrendiği veya başkalarının ortaya koyduğu ürünler sayesinde çocukların öğrenmeleri uyarılmıştır. Pedagojik dokümantasyon ile gerçekleşen bu fikir ve ürün paylaşımı, çocukları daha fazla katılıma teşvik etmiştir. Süreç sırasında çocuklar arasında ve öğretmen ile çocuk arasında gerçekleşen diyaloglar artmış ve etkin bir tartışma ortamı sağlanmıştır. Dolayısıyla pedagojik dokümantasyon, öğrenme ortamında demokratik bir sürecin oluşmasına katkı sağlamıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden bazıları,

"... çocuklar daha aktif oldular öncelikle. Olayın içine dahil oldukları için değerlendirme bölümlerine çok dahil oldular. Bu açıdan çok önemliydi." (Ö5)

"... pedagojik dokümantasyonla fotoğraflar, ses kayıtları, tekrardan izlemeler, art arda çocukların kendilerini kaydetmelerini görmeler, onların bir süre sonra hem meraklarını daha fazla uyandırıyor hem de o etkinliğe daha aktif bir şekilde katılıyorlar artı o etkinliğin devamının da gelmesi için bana teşvikte de bulunuyorlar." (Ö14)

"... (panelde yer alan kendileri ile ilgili öğeleri sunmak için) 'bizde katılım,' 'bizde yapalım' şeklinde sürece daha fazla dahil olmaya başladılar." (Ö21)

"... Daha önceden daha yüzeysel yapıyorduk. Şimdi [pedagojik dokümantasyon] ile konuyu önceden belirleyip; çocuklarla fikir alışverişi yaptık, çocukları buna kattık. Yani çok verimli geçti. Çocuklar açısından iyi oldu." (Ö12)

şeklinde ifadelerle, pedagojik dokümantasyonun çocukların gelişim ve öğrenmelerine olan bu katkısı ile ilgili görüşlerini aktarmışlardır.

Öğrenmeye karşı ilgi, motivasyon

Pedagojik dokümantasyon süreçlerinin çocukların gelişim ve öğrenmesi üzerine bir diğer katkısı da onların öğrenmeye karşı ilgi, merak, tutum ve motivasyonlarındaki olumlu değişimler şeklinde olduğu ifade edilmiştir. Öğretmenlerle yapılan bireysel mülakatlardan elde edilen

verilere göre dokümantasyon süreçlerinde çocukların kendi ortaya koydukları ürünleri ve kendi fotoğraflarını öğrenme ortamında daha sık görmeye başlamaları, kendi katkılarının süreci yönlendirdiğini fark etmeleri aidiyet duygularını artırmış ve sürecin bir parçası olmalarını sağlamıştır. Öğretmenler, çocuklara öğrenmelerini gözden geçirme ve araştırma fırsatı sunulmasının, fikirlerini geliştirmeleri için çocukları teşvik ettiğini ve bu durumun çocukların motivasyonlarını olumlu bir şekilde etkilediğini belirtmişlerdir. Bu bulguyu destekleyen öğretmen görüşleri şu şekildedir:

"... ve benim çocuklarımda en belirgin gelişme araştırma merakı gelişti farklılıkları gördüler ve 'evet bunu da araştıralım'... yani bunu sözel olarak da gösterdiler davranışsal olarak da gösterdiler." (Ö9)

"... öğrendiler çok fazla. Motivasyonları hani bayağı gelişti. Çok fazla içine kapanık bir çocuğum vardı ... o daha da çok açıldı. Çünkü merak duygusu gelişti." (Ö18)

"... Daha heyecanlı, daha istekli ve daha böyle bir araştırmacı ruha bürünmeye başladı çocuklarım. ... [pedagojik dokümantasyon] araştırma ruhunu onlara aşıladı ... sürekli bir heyecan içerisinde oldukları için yeni bilgilere de açıklar açıkçası." (Ö19)

"Bir kere kendilerini karşıdan gördüler, karşıdan izlediler. Fotoğraflarına karşıdan baktılar. ... 'O ne söylemiş,' 'bu ne söylemiş,' 'bu ne cevap vermiş,' 'öğretmenim bir daha anlatır mısın, ben anlamadım' diyerek ... Doğal olarak, çocuklar ... her süreçte, her aşamada aktif olunca, daha kolay daha rahat ve sıkılmadan bir şeyleri öğrendiler, ..." (Ö5)

Klasik öğretim yöntemlerinden çıktıklarını ve bu şekilde daha aktif olduklarını ifade eden bir öğretmen (Ö15) çocukların motivasyonları açısından faydalı olduğunu belirtmektedir. Buna benzer şekilde katılımcı öğretmenlerden biri pedagojik dokümantasyonun motivasyon açısından desteğini şu şekilde ifade etmektedir: "Gerçekten çok ilgililer bu konuda, sürekli birbirlerine gidip sorular sordular, karşılaştırmalar yaptılar. Hatta eğer orda kavramlar varsa kavramlar üzerinden konuştular." (Ö3)

Öz-değerlendirme

Araştırmanın verileri dokümantasyon araçlarının çocuklar arasındaki paylaşımların etkinliğini artırdığını ve bu paylaşımların kendilerini değerlendirme(özdeğerlendirme) ile sonuçlandığını göstermektedir. Bu durumu, katılımcılardan bir öğretmen "birbirleriyle iletişimleri daha çok çoğaldı. Birbirlerini değerlendirmeyi öğrendiler. Birbirlerinin resimlerini değerlendirip, kendilerine örnek almaya başladılar" şeklinde ifade etmiştir" (Ö13). Pedagojik dokümantasyonun çocukların neyi nasıl öğrendiğini fark etmelerine olanak sağladığı, çocukların öğrenme deneyimlerini tekrar gözden geçirerek kendi öğrenmelerine eleştirel bakmaya başladıkları öğretmenlerin gözlemleri arasında yer almaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenler gün sonunda gerçekleştirdikleri şövale standı ile paylaşım saatlerinin çocukların öz-değerlendirme ve akran değerlendirmesi yapmalarına fırsat sunduğunu belirtmiştir. Örneğin öğretmenlerinden biri bu durumu şu şekilde ifade etmektedir.:

"Hem çocuk kendini değerlendirme şansını buldu hem arkadaşını değerlendirme ve arkadaşıyla kendisinin arasındaki farkları gözlemlene şansı oldu....."

"Ya şimdi tabi biz günlük değerlendirmeler yapıyoruz paneller üzerinden; mesela geçen gün çocuklara şey yaptım, sene başında okula geldikleri ilk günkü resimlerini gösterdim. Çocuklarla da sonra bugüne baktık, neler yapabildiklerimizi konuştuk. Sonra çocuklara dedim ki [kendilerini değerlendirmelerini istiyor]; ... Nergis sen neler yapabiliyorsun? ..., neler oldu, neler değişti? ..." (Ö9)

Öğrenme farkındalığı

Pedagojik dokümantasyonun çocukların gelişim ve öğrenmesine katkısı ile ilgili görüş bildirilen bir diğer önemli bulgu ise pedagojik dokümantasyon kullanımının çocukların öğrenme farkındalıklarına olumlu yönde katkılar sağlamış olmasıdır. Öğretmenler, geçmiş öğrenmelerine dayalı değerlendirmeler yapan, öğrenme ile ilgili paylaşımları artan çocukların öğrenme

farkındalıklarının da aynı doğrultuda geliştiğini ifade etmişlerdir. Pedagojik dokümantasyonun bu katkısını öğretmenler şu şekilde ifade etmiştir:

“... mesela bazen sınıfımızda yapılan çekimleri onlara da izlettirerek onların bu konuda geri dönütlerini almış olma fırsatını yakaladık. ... biz onlara kendilerini dışarıdan daha farklı bir gözle görebilme imkanı sağladık; ... Kendilerine yönelik olarak; ‘ben neredeyim’le başladı, ‘aaa ben burada bunu yapıyorum’ (ile devam etti). Sonra işte onlar üzerine konuşmalar yapıyoruz. ‘A peki ben, peki ben, ben yapmış mıyım?’ diye başka bir çocuktan gelen geri dönütün değerlendirmesi yapıldı.” (Ö1)

“... Günlük kullandığımız kutuları var, dosya kutuları (portfolyoları kastediyor). Onların içinden, kendileri zaman zaman (faaliyetlerini/ürünlerini) açıp bakıyorlar. (Kendi ürünlerini) gördüklerinde fark ediyorlar. ‘Ben bunu yapmamıştım/ yapamıyordum, şimdi yapıyorum’ ya da işte, bir motor beceriyle ilgili ‘artık şunu yapabiliyorum’ şeylerini ... yani artık kendi şeyleri o, kendilerinde olan bir bilgi tabii o da, onu da paylaşıyorlar farkına varıyorlar, neyi öğrenip, neyi öğrenmediklerini.” (Ö2)

“Farkındalıkları artık dikkat sürelerini geliştirmemde çok fazla yardımcı oldu... çocukların ‘a biz bunu yapmıştık böyle olmuştu’ dikkatlerini yeni bir fotoğrafya da bir şey gördüklerinde hemen yoğunlaştırebildiler; şövaleyi ya da paneli hazırladığımda sınıfın içerisine koyduğumda hemen ona orada yoğunlaşmış ne olduğuna dair fikir üretebildiler.”(Ö11)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Pedagojik dokümantasyonun bir öğrenme, öğretme ve değerlendirme aracı olarak çocuklar açısından katkılarını çalışmaya katılan öğretmenlerin bakış açısından inceleyen bu çalışma, pedagojik dokümantasyonun okul öncesi eğitimde çocukların gelişim ve öğrenmesini desteklemede bireysel, kişiler arası ve öğrenme süreçleri açısından yararını ortaya koymuştur.

Pedagojik dokümantasyon uygulamalarını deneyimleyen öğretmenlerin belirttikleri yararlarından biri bu uygulamaların çocukların kendilerini değerli hissetmelerine katkısıdır. Kendileri hakkında olumlu düşüncelere sahip olmak, çocukların tüm yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. Çocukların kendilik değerleri, onların yakın çevresindeki kişilerin sağladıkları durumlar ve yaşadıkları deneyimlerle şekillenmektedir (Dowling, 2014). Çocuklar kendileri için önemli algıladıkları yetişkinlerin değerlendirmelerini öz farkındalıkları açısından içselleştirmektedirler (Thompson ve Goodman, 2009). Öğretmenlerin çocukların söyledikleri ve yaptıklarını dokümantasyon yoluyla yansıtmalarından dolayı çocukların kendilerine değer verildiğini hissetmeleri vurgulanan bir durumdur (Katz ve Chard, 1996; Rinaldi, 2006). Benzer şekilde Kinney ve Wharton (2008) kendi deneyimlerini yeniden gözden geçirmenin çocukların kendilerini daha değerli hissetmelerini desteklediğini belirtmektedir. Pedagojik dokümantasyon sürecinde yer alan öğrenme deneyimlerinin tekrar gözden geçirilmesi sırasında çocuklar fikir ve hislerini açıklamayı, başkalarının görüşlerini almayı, olay ve durumları başkalarının bakış açısından görmeyi, seçim yapmayı, arkadaşlarına ifade etmeyi ve paylaşımlarına diğerlerini dâhil etmeyi öğrenmektedir.

Bu çalışmada pedagojik dokümantasyonun çocukların gelişim ve öğrenmelerini desteklemede ortaya koyduğu diğer bir yarar ise onların sorumluluk almalarının arttığına yönelik öğretmen görüşlerinde yer almaktadır. Sorumluluk alma okul hayatında önemli bir değişkendir (Thompson ve Goodman, 2009). Okul Öncesi Eğitimi Programı (MEB, 2013) okul öncesi dönemde çocukların belli bir sorumluluğu alma ve sorumluluklarını yerine getirmeye ilişkin kazanım ve göstergeleri içermekte ve sorumluluk almanın desteklenmesi gerekliliğini önermektedir. Bu çalışmanın bulgularının da ortaya koyduğu gibi, dokümantasyon süreci boyunca panel hazırlanması, panel paylaşımları veya gün sonu deneyim paylaşımları gibi süreçlerde çocuklar kendi kararlarını ve tercihlerini yapmaya, kendi öğrenmelerinden sorumlu olmaya teşvik edilmektedir.

Çalışmaya katılan öğretmenler, pedagojik dokümantasyonun öncelikli olarak çocuklar arasındaki etkileşimi artırdığını vurgulamışlardır; bu bulgu, Rintakorpi ve Reunamo (2016) bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Rintakorpi ve Reunamo (2016) çalışmalarında pedagojik

dokümantasyonun daha çok yer aldığı gruptaki çocukların diğer çocuklara daha dikkat ettiklerini tespit etmişlerdir. Buldu (2010)'nun bulgularına paralel olarak bu çalışma, pedagojik dokümantasyon deneyimlerinin çocuklar arasında öğrenenler topluluğu (community of learners) oluşmasına katkı sağladığını ortaya koymuştur. Panel paylaşımları sırasında gerçekleşen tekrar gözden geçirme zamanı sayesinde çocuklar birbirlerini dinlemekte, fikirlerini birbirleriyle paylaşmakta ve tartışmakta, birbirlerine yardım etmekte dolayısıyla da birbirini destekleyen küçük bir topluluk şeklinde bir öğrenme ortamı ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma pedagojik dokümantasyonun çocukların yukarıda belirtilen katkılara ek olarak dil gelişimlerine de katkı yaptığını ortaya koymuştur. Mashburn, Justice, Downer ve Pianta (2009) çocukların birbirleri ile etkileşimlerine olanak sağlayan sınıf ortamlarında çocukların dil gelişimlerinin desteklendiğini ifade etmektedir. Pedagojik dokümantasyon bu çalışmada da ele alındığı gibi çocukların kendilerini ifade etme becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayan deneyimleri çocuklara sunmaktadır. Panel ve şövale hazırlama ve paylaşım zamanları sırasında çocukların birbirleriyle etkileşimleri artmakta ve dolayısıyla kendilerini ifade etmek için bir ortam oluşmaktadır. Etkinlikler sırasında çekilen resimleri ve kendi ürünleri üzerinden sorular sormak, sorulara yanıt vermek, bu deneyimleri bir sıra içerisinde diğerlerine aktarmayı içeren süreçler, çocukların farklı dil becerilerini kullanmalarına imkân sağlamaktadır. Bu çalışmada öğretmenler çocukların pedagojik dokümantasyon süreçlerinde kendilerini daha iyi ifade etmeye başladıklarını belirtmeleri bu anlamda kayda değerdir. Çocukların birbirlerini dinlemeleri, hatta öğretmenin, çocukların birbirleriyle olan etkileşimlerini dinlemeleri ve bütün bu dinlemelerin kaydedilmesi ve tekrar paylaşılması öğrenme ortamında bir ortak anlayış yaratılmasını sağlar (Fyfe, 2004). Bu çalışmanın bulguları ayrıca, pedagojik dokümantasyonun paylaşım zamanları sırasında çocukların birbirlerini dinlemeleri açısından bir alan sağladığını ve onların akranlarını dinleme açısından gelişim kaydettiklerini ortaya koymuştur.

Pedagojik dokümantasyonun katkılarına ilişkin olarak öğretmenlerin görüşleri çocuğun öğrenme sürecinde etkin olduğunu vurgulamaktadır. Çocuğun gelişimi ve öğrenmesine ilişkin olarak yapılandırmacı yaklaşım, çocuğun öğrenme sürecinde kalıplaşmış bilgileri, kuralları öğrendiğini ve bilginin sadece pasif alıcısı olmasını kabul etmenin aksine etkin olduğunu kabul etmektedirler (Burden ve Byrd, 2010; Stetsenko ve Vianna, 2009). Çocuklar kendi öğrenmelerini oluşturmada etkin bir rol alırlar (Malaguzzi, 1998; NAEYC, 2009; Schonkoff ve Philips, 2000). Bu görüşlere paralel olarak bu çalışmanın bulguları da pedagojik dokümantasyonun çocukların öğrenme süreçlerine etkin katılımlarına katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur. Goldhaber ve Smith (1997) dokümantasyonun çocukların öğrenme deneyimlerini planlama ve katılımında aktif olmalarını desteklediğini belirtmektedir. Benzer şekilde pedagojik dokümantasyonun yüksek düzeyde katılım ve öğrenme motivasyonu ile ilişkili olduğu (Rintakorpi ve Reunamo, 2016) ve çocuklara özgürlük sağladığı, kendi stillerinde ve hızlarında öğrenme süreçlerine katıldıklarını (McLellan, 2010) destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmanın bulguları pedagojik dokümantasyon uygulayan sınıflarda çocukların öğrenme süreçlerine aktif bir şekilde katıldıklarını ve demokratik bir ortamda birbirleri ile fikirlerini tartıştıklarını göstermektedir.

Pedagojik dokümantasyonun bu çalışmada ortaya konan bir diğer katkısı da çocukların öğrenmeye karşı ilgi ve merakını destekleyen bir araç olarak işlev görüyor olmasıdır. Katz (1999) bilgi, beceri, duygular ve eğilimlerin erken çocukluk döneminin öğrenme amaçlarını oluşturduğunu ve bu bağlamda öğrenme eğilimlerinin önemini vurgulamaktadır. Rintakorpi ve Reunamo (2016) 2276 çocuğun gözlemine dayanan çalışmalarında dokümantasyonun çocukların mutluluğu, neşesi, merakları ve heyecanları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Buldu (2010) ise çalışmasında pedagojik dokümantasyonun çocuklar açısından yararlarından birinin onların motivasyon ve öğrenmeye karşı ilgilerini desteklemesi olduğunu ifade etmektedir. Malaguzzi (1998)'ye göre "Çocuklar kendilerini yazar veya kâşifler (mucit) olarak algılamalarına yönelik olarak desteklendiğinde ve de sorgulamanın zevkini keşfetmeleri desteklendiğinde, motivasyonları ve ilgileri çoşar" (s. 67).

Bu çalışmada pedagojik dokümantasyonun çocukların gelişim ve öğrenmesini desteklemedeki bir başka yararının da çocukların öz-değerlendirme ve yansıtma süreçlerine katılımı olarak ortaya konmuştur. Buldu (2010), Goldhaber ve Smith (1997) çalışmalarında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buldu (2010) çalışmasında pedagojik dokümantasyonun

çocuklara kendi öğrenmelerini tekrar gözden geçirme imkânı sunduğunu, kendilerini düzeltme şansı tanıdığını ve onlara öz-yansıtma (self-reflection) fırsatları sağladığını ifade etmektedir. Dokümantasyon çocukların kendi bilgilerini gözden geçirdikleri bir süreçtir (Fyfe, 2004; Rinaldi, 2006). Öz değerlendirme “çocuk ve öğretmenin öğrenme sürecinde eş olmalarını sağlar ve her ikisine de çocuk için amaçlar geliştirmede olanaklar verir” (Liebovich, 2000, s. 238). Bu çalışmanın sonuçları da pedagojik dokümantasyon süreçlerinin çocukların kendi öğrenme süreçlerini değerlendirmelerine katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur.

Bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında öğretmenler, aileler/ebeveynler, okullar, hizmet içi ve hizmet öncesi okul öncesi öğretmen eğitimi programları ve eğitim politika yapımcıları açısından bazı çıkarımlar yapılabilir. Bu çalışmanın bulguları Türkiye’de okul öncesi eğitim ortamlarında kullanılan ulusal Okul Öncesi Eğitim Programı (MEB, 2013)’nın kapsadığı bilişsel, sosyal-duygusal ve dil alanındaki kazanımları destekleyen uygulamalar içermektedir. Örneğin, panel hazırlama zamanlarında çocukların aldıkları görev ve sorumluluklar, çocukların kendiliğinden bir işe başlaması ve o işi devam etmeye güdülenme, sorumluluklarını yerine getirme, panel paylaşımları esnasında algıladıklarını hatırlama, dili iletişim amacıyla kullanma ve benzerine yönelik kazanımları içermektedir. Pedagojik dokümantasyon uygulamaları bu bağlamda okul öncesi eğitim programlarında bir araç olarak kullanılabilir.

Bu çalışmanın bulguları öğretmenler açısından ele alındığında öğretmenlerin pedagojik dokümantasyonun çocukların öğrenme ve gelişimlerini desteklemedeki katkısını dikkate alarak şu noktalara önem vermelerinde yarar vardır: İlk olarak, pedagojik dokümantasyon süreçlerinin, özellikle de çocukların sorumluluk almalarının onların kendilerine olan güvenlerini destekleyebileceği, ancak öğrenme ortamlarında çocuklara kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda başarabilecekleri ölçüde sorumluluk yüklenmesi gerektiği dikkate alınmalıdır. Ayrıca pedagojik dokümantasyonun çocukların gelişim ve öğrenmelerini desteklemede başarıya ulaşması için öğretmenlerin öğrenme ortamlarında çocukların birbirleriyle etkileşime girebileceği etkinliğin seçilmesi gerektiği, materyal açısından da öğrenme ortamlarının zengin ve etkileşimi teşvik edici materyallerle donatılması gerektiği unutulmamalıdır.

Okul öncesi dönemde, çocukların gelişim ve öğrenmesinde önemli olan, onun bütünsel gelişimine destek verecek uyarıcıların olduğu zengin bir öğrenme ortamının ve bu ortamda donanımlı yetişkinlerin var olmasıdır. Özellikle de öğretmenler açısından, pedagojik dokümantasyonun doğru uygulanabilmesi için öğretmenlerin birtakım pedagojik bilgi ve becerilere sahip olması gereklidir. Örneğin öğretmenin çocuklarla etkili iletişim kurma, farklı değerlendirme araçlarını hazırlama, kullanma ve bu araçlarla kaydedilen bilgiyi analiz edebilme, zengin öğrenme ortamları yaratabilme bilgi ve becerisine sahip olması gerekir. Dolayısıyla hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarında bu bilgi ve becerilerin gelişmesine yönelik eğitimler planlanması pedagojik dokümantasyonun uygulanmasında başarıyı artıracaktır. Öğretmenlerin bilgi ve becerilerinin yanı sıra pedagojik dokümantasyon uygulamaları için olumlu eğilime sahip olmaları da etkili uygulamaların gerçekleşmesi için önem kazanmaktadır. Özellikle lisans programlarında gelişim, izleme, takip, değerlendirmeyi içeren derslerin yer alması ve bu derslerin içeriğinde yapılan değerlendirmelerin daha sonraki planlama ve eğitimsel uygulamalara destek olacak süreçlerin bulunması önerilmektedir. Bu içeriğin dâhil edilmesi pedagojik dokümantasyon uygulamalarını içeren süreçlerin temelini oluturması açısından önem teşkil etmektedir.

Pedagojik dokümantasyon basit bir sürece sahip değildir ve sürece katılan herkesin gelişimine (çocuk, öğretmen, aile, vb.) bir katkısı vardır, ancak başarıya ulaşması için herkesin katkısına (çocukların süreci başlatmasına, ailenin paylaşımına, öğretmenin derin düşünmesine, vb.) ihtiyaç duyulur. Pedagojik dokümantasyon iş birliğine dayalı bir süreçtir (Stacey, 2015), başarısı da bu iş birliğiyle büyür. Politika yapımcılar açısından öğrenme ortamlarının düzenlenmesi, öğretmen eğitimlerinin yapılandırılması vb. üzerine mevzuat düzenlemesi, pedagojik dokümantasyon uygulamalarının etkin bir şekilde ele alınması açısından önem teşkil etmektedir.

Bu çalışma, Türkiye’nin metropolitan şehirlerinden birinde gerçekleştirilmiş olup çalışmada dokuz farklı okul öncesi eğitimi kurumunda çalışan 22 okul öncesi öğretmeninden veri toplanmıştır. Pedagojik dokümantasyonun çocukların gelişim ve öğrenmesini desteklemedeki katkısını daha iyi anlamak için ileriki araştırmalarda veri toplanan şehir/bölge çeşitliliğini artırmaya, seçilen örneklem büyüklüğünü (daha büyük bir öğretmen grubu) ve çeşitliliğini (farklı

mesleki geçmiş ve deneyime sahip daha geniş bir öğretmen ve farklı sosyoekonomik düzeylerden gelen bir çocuk grubuna) genişletmeye ihtiyaç vardır. Bu çalışma, çocukların farklı gelişim alanlarında pedagojik dokümantasyonun katkılarını öğretmen bakış açısından sunmaktadır. Katılımcı öğretmenler, çocukların gelişim ve öğrenmelerine ilişkin olarak kendi deneyimlerini paylaşmışlardır. Ancak pedagojik dokümantasyon uygulanan sınıflarda eğitim gören çocukların çalışmada geçen değişimlerini daha detaylı inceleyen ve çocukların katılımcı olarak ele alındığı ve verilerin çocuklardan toplandığı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışma, pedagojik dokümantasyonun bir öğrenme, öğretme ve değerlendirme aracı olarak erken çocukluk programlarında çocukların öğrenmesini anlama, destekleme ve geliştirmede olumlu sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir. Bu olumlu katkılara rağmen, pedagojik dokümantasyon uygulamalarında öğretmen bilgi ve beceri donanımının (ya da yeterliklerinin) geliştirilmesiyle, zengin öğrenme ortamlarının sunulmasıyla, öğretmenler arası ve öğretmen aile/toplum iş birliğinin artırılmasıyla daha olumlu sonuçlar alınacağı öngörülmektedir. Bu çalışmanın öğretmenlerde ve diğer tüm erken çocukluk eğitimi alanında çalışan uzman ve eğitimcilerde erken çocukluk eğitimine farklı bir bakış açısı getirmesi ve bu pencereden pedagojik dokümantasyon uygulamalarının, çocukların gelişim ve öğrenmelerine sağladığı katkı göz önünde bulundurulduğunda, ülke genelinde yaygınlaştırılmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yaygınlaştırma uygulamaları ile birlikte hizmet-içi ve hizmet öncesi eğitimlerin artırılması önerilmektedir.

Teşekkür

Bu çalışma, pedagojik dokümantasyon projesinde yer alan çocuklar, öğretmenler, okul personeli ve ailelerin gönüllü katılımları sayesinde gerçekleştiğinden tüm katılımcılara teşekkür ederiz. Ayrıca proje sürecinde yer alan proje bursiyerlerine teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKÇA

- Alvestad, T. & Sheridan, S. (2015). Preschool teachers' perspectives on planning and documentation in preschool. *Early Child Development and Care*, 185(3),377-392.
- Bath, C. (2012). "I can't read it, I don't know": Young children's participation in the pedagogical documentation of English early childhood education and care settings. *International Journal of Early Years Education*, 20(2), 190-201.
- Buldu, M. (2010). Making learning visible in kindergarten classrooms: Pedagogical documentation as a formative assessment technique. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1439-1449.
- Burden, P. R., & Byrd, D. M. (2010). *Methods for effective teaching: Meeting the needs of all students* (5th Ed.). Boston: Allyn Bacon
- Bredenkamp, S. (2014). *Effective practices in early childhood education: building a foundation*. 2nd. Ed. Boston: Pearson
- Bowne, M., Cutler, K., DeBates, D., Gilkerson, D., & Stremmel, A. (2010). Pedagogical documentation and collaborative dialogue as tool of inquiry for pre-service teachers in early childhood education: An exploratory narrative. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 10 (2), 48- 59.
- Cadwell, L. B. (1997). *Bringing Reggio Emilia home: An innovative approach to early childhood education*. New York: Teachers College Press.
- Christensen, L.B., Johnson, R.B. & Turner, L.A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz*. (Çev. Ed. A. Aypay), Ankara: Anı Yayınevi.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry and Research Design Choosing Among Five Approaches 3rd Ed*. Los Angeles, CA: SAGE.
- Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2006). *Beyond quality in child care and education: Postmodern perspectives*. 2nd ed. London: Falmer Press.

- Dahlberg, G. (2012). Pedagogical documentation: A practice for negotiation and democracy. In C.P. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.) *The Hundred languages of children: The Reggio Emilia experience in transformation* (3rd ed., ss. 273-291). Santa Barbara, CA: Praeger.
- Denzin, Norman K. (1978). *The Research Act. A Theoretical Introduction to Sociological Methods. 2. ed.* New York: McGraw-Hill.
- Dey, I. (1993). *Qualitative data analysis: A user friendly guide for social scientists.* London: Routledge.
- Dowling, M. (2014). *Young children's personal, social and emotional development. 4th Ed.* Los Angeles, CA: SAGE.
- Emilson, A., & Samuelsson, I. P. (2014) Documentation and communication in Swedish preschools. *Early Years: An International Research Journal*, 34:2,175-187. DOI: 10.1080/09575146.2014.880664
- Fleck, B. B., Leichtman, M. D., Pillemer, D. B., & Shanteler, L. (2013). The effects of documentation on young children's memory. *Early Childhood Research Quarterly*, 28(3), 568-577.
- Fraser, S., & Gestwicki, C. (2002). *Authentic childhood: Exploring Reggio Emilia in the classroom.* Albany, NY: Delmar/Thomson Learning.
- Fyfe, B. (2012). The relationship between documentation and assessment. In C.P. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.) *The Hundred languages of children: The Reggio Emilia experience in transformation* (3rd ed., ss. 273-291). Santa Barbara, CA: Praeger.
- Gandini, L., & Kaminsky, J. A. (2004). Reflections on the relationship between documentation and assessment in the American context: An interview with Brenda Fyfe. *Innovations in Early Education: The International Reggio Exchange*, 11(11), 5-17.
- Goldhaber, J., & Smith, D. (1997). You Look at Things Differently: The Role of Documentation in the Professional Development of a Campus Child Care Center Staff. *Early Childhood Education Journal*. 25(1), 3-10.
- Grieshaber, S., & Hatch, J. A. (2003). Child observation and pedagogical documentation as effects of globalization. *Journal of Curriculum Theorizing*, 19(1), 89-102.
- Katz, L. G., & Chard, S. C. (1996). *The contribution of documentation to the quality of early childhood education.* ED 393608.19 Temmuz 2017 tarihinde www.ericdigests.org/1996-4/quality.htm adresinden erişilmiştir.
- Katz, L. G. (1999). Another look at what young children should be learning. 19 Temmuz 2017 tarihinde <http://ceep.crc.uiuc.edu/eeearchive/digests/1999/katzle99.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kinney, L., & Wharton, P. (2008). *An encounter with Reggio Emilia: Children's early learning made visible.* London: Taylor and Francis.
- Kline, L. (2008). Documentation panel: The "making learning visible" project. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 29, 70-80.
- Knauf, H. (2015). Styles of documentation in German early childhood education. *Early Years*, 35(3), 232-248. doi: 10.1080/09575146.2015.1011066
- Liebovich, B. (2000). Children's self-assessment. In D. Rothenberg (Ed.), *In Issues in early childhood education: curriculum, teacher education, & dissemination of information* (ss.237-244). Champaign, IL: Early Childhood and Parenting Collaborative.
- Lincoln, Y. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry.* Beverly Hills, CA: SAGE
- Malaguzzi, L (1998). History, ideas and basic philosophy: an interview with Lella Gandini. In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), *The hundred languages of children: The Reggio Emilia approach to early childhood education* (3rd ed., ss. 41-89). Westport, CT: Ablex.
- Mashburn, A.J., Justice, L .M., Downer, J. T. & Pianta, R. C. (2009). Peer effects on children's language achievement during pre-kindergarten. *Child Development*, 80(3), 686-702.
- MacDonald, M. (2007). Toward formative assessment: the use of pedagogical documentation in early elementary classrooms. *Early Childhood Research Quarterly*, 22, 232-242.

- McLellan, S. (2010). Pedagogical documentation as research in early mathematics. *The Alberta Journal of Educational Research*, 56 (1), 99- 101.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*, 2nd Ed. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.
- NAEYC. (2009). *NAEYC Standards for Early Childhood Professional Preparation Programs*. 27 Temmuz 2017 tarihinde <https://www.naeyc.org/files/naeyc/file/positions/ProfPrepStandards09.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Pajares, M. F. (1992). Teachers' beliefs and educational research: Cleaning up a messy construct. *Review of educational research*, 62(3), 307-332.
- Patton, M. Q. (1990) *Qualitative evaluation and research methods*. 2nd ed. Newbury Park, CA: Sage
- Patton, M. Q. (2014), *Qualitative Research & Evaluation Methods Integrating Theory and Practice*, 4th Ed. Thousand Oaks, CA: Sage
- Quinn S. & Schwartz, K. (2011). Preservice teachers' perceptions of pedagogic documentation techniques in early childhood teacher preparation. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 32(1), 39-54.
- Reynolds, B. & Duff, K. (2016). Families' perceptions of early childhood educators' fostering conversations and connections by sharing children's learning through pedagogical documentation. *Education 3-13*, 44 (1), 93-100. DOI: 10.1080/03004279.2015.1092457
- Rinaldi, C. (1998). Projected curriculum constructed through documentation: Progettazione. In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), *The hundred languages of children: The Reggio Emilia approach—Advanced reflections* (2nd ed., ss. 113–126). Westport, CT: Ablex.
- Rinaldi, C. (2001). Documentation and assessment: What is the relationship? In C. Giudici, C. Rinaldi, & M. Krechevsky (Eds.) *Making learning visible: Children as individual and group learners* (ss.78-90). Reggio Emilia, Italy: Reggio Children.
- Rinaldi, C. (2006). *In Dialogue with Reggio Emilia: listening, researching and learning*. New York: Routledge.
- Rinaldi, C. (2012). The Pedagogy of listening: the listening perspective from Reggio Emilia. In C.P. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.) *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach in Transformation*, 3rd ed., (ss. 233–246). Santa Barbara, CA: Praeger.
- Rintakorpi, K, Lipponen, L & Reunamo, J. (2014). Documenting with parents and toddlers: a Finnish case study. *Early years: an international journal of research and development*, 34(2), 188–197. DOI: [10.1080/09575146.2014.903233](https://doi.org/10.1080/09575146.2014.903233)
- Rintakorpi, K. & Reunamo, J. (2016). Pedagogical documentation and its relation to everyday activities in early years. *Early Child Development and Care*, 187(11), 1611-162.
- Saldana, J. (2016). *The coding manual for qualitative researchers*. 3rd Ed. Los Angeles, CA: Sage.
- Schonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. Washington, DC: The National Academies Press
- Seitz, H. (2008). The power of documentation in the early childhood classroom. *YC Young Children*, 63(2), 88.
- Stacey, S. (2015). *Pedagogical documentation in early childhood: sharing children's learning and teachers' thinking*. St. Paul, MN: Redleaf Press.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. 2nd Ed. Thousand Oaks, CA: Sage
- Stetsenko, A., & Vianna, E. (2009). Overcoming the gap between theory and practice in research on teaching, learning and development: Lessons from Vygotskian project. In *Handbook of Child Development and Early Education* (ss. 38-54). New York: Guilford Press.
- Taylor, S. J., Bogdan, R. & DeVault, M. L. (2015). *Introduction to qualitative research methods: a guidebook and resource*. New York, Wiley.

- Thompson, R. A., & Goodman, M. (2009). Development of self, relationships, and socioemotional competence: Foundations for early school success. In O. A. Barbarin & B. Wasik (Eds.), *Handbook of child development and early education: Research to practice* (ss. 147-171). New York: Guilford.
- Thornton, L., & Brunton, P. (2009). *Understanding the Reggio Emilia Approach: Early years education in practice*(2nd.) New York, NY: Routledge.
- Turner, T. & Wilson, D. (2010). Reflections on documentation: A discussion with thought leaders from Reggio Emilia. *Theory into Practice*, 49, 5-13.
- Vallberg Roth, A. C., & Månsson, A. (2011). Individual development plans from a critical didactic perspective: Focusing on Montessori- and Reggio Emilia-profiled preschools in Sweden. *Journal of Early Childhood Research*, 9(3) 247-261.